

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ПРАВОПОРУШНИКА ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ В МЕТОДИЦІ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ

CHARACTERISTICS OF THE PERSON OF THE OFFENDER AS AN ELEMENT OF FORENSIC CHARACTERISTICS IN THE METHODOLOGY OF INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENSES AGAINST PROPERTY

Воліков Т.А., к.ю.н.,

докторант кафедри криміналістики та домедичної підготовки

Дніпровський державний університет внутрішніх справ

У статті на основі аналізу думок науковців та правоохоронної практики встановлено, що характеристика особи правопорушника є важливим елементом криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти власності. Визначено елементи характеристики особи правопорушника, а саме: біографічні дані: прізвище, ім'я, по-батькові; місце та дата народження; громадянство, місце проживання; сімейний стан, склад родини; відомості про стан здоров'я: наявність хвороби, фізичні вади, групи інвалідності; психологічні особливості: характер, емоційні та вольові властивості, темперамент; суспільно-виробнича характеристика: термін навчання або роботи у певному місці; ставлення до роботи, колег; наявність дисциплінарних стягнень або заохочень; суспільно-політична характеристика: членство у політичних партіях, громадських, волонтерських організаціях; участь у виборчих кампаніях, воєнних діях; наявність почесних звань та нагород; суспільно-побутова характеристика: взаємовідносини в родині, спосіб життя, коло знайомих, вживання алкоголю чи наркотиків, участь у громадській роботі за місцем проживання, відносини із сусідами, наявність адміністративних стягнень; дані про матеріальний стан: загальний дохід і житлові умови сім'ї; ставлення до вчиненого та поведінка у ході слідства, мотиви та мета вчиненого злочину, наявність стану сп'яніння при вчиненні кримінального правопорушення.

Акцентовано увагу, що найбільш важливими даними у характеристиці правопорушника є ступень володіння професійними навичками. За даним критерієм всіх злочинців, які вчиняють майнові правопорушення можна поділити на: непрофесійних правопорушників, які викрадають майно, що не охороняється; осіб, які у зв'язку з важким матеріальним становищем, породженим соціально-економічною кризою в країні, змушені заробляти собі на життя злочинним шляхом; кваліфіковані злочинці зі стійкою направленістю на вчинення правопорушення, які мають досвід вчинення крадіжок та відповідний професійний інструмент.

Визначено, що більшість кримінальних правопорушень вчиняється у групах, серед яких потрібно виділити: випадкові угруповання, яких об'єднує не мета вчинення правопорушень, а дружні або приятельські стосунки; групи, що перед вчиненням правопорушення попередньо домовляються про свої дії та вчиняють, як правило, однорідні злочини; організована злочинна група є більш небезпечним різновидом угруповань і об'єднанням, що має високий рівень психологічного розвитку та характеризується найбільшим рівнем суспільної небезпеки.

Ключові слова: кримінальне провадження, криміналістична методика, розслідування, слідчі (розшукові) дії, кримінальні правопорушення проти власності, слідчий, особа правопорушника.

Summing up, it can be noted that the description of the person of the offender is an important element of the forensic characterization of criminal offenses against property. The following elements are the components of information about the offender: biographical data: surname, first name, patronymic; place and date of birth; citizenship, place of residence; marital status, family composition; information about the state of health: presence of illness, physical disabilities, groups of disabilities; psychological features: character, emotional and volitional properties, temperament; socio-industrial characteristics: term of study or work in a certain place; attitude to work, colleagues; the presence of disciplinary sanctions or incentives; socio-political characteristics: membership in political parties, public, volunteer organizations; participation in election campaigns, military actions; availability of honorary titles and awards; social and household characteristics: relationships in the family, lifestyle, circle of acquaintances, alcohol or drug use, participation in community work at the place of residence, relations with neighbors, presence of administrative fines; data on financial status: total income and living conditions of the family; attitude towards the crime committed and behavior during the investigation, motives and purpose of the crime committed, the presence of a state of intoxication when committing a criminal offense.

The most important data in the characteristics of the offender is the degree of possession of professional skills. According to this criterion, all criminals who commit property crimes can be divided into: non-professional criminals who steal property that is not guarded; persons who, due to the difficult financial situation caused by the socio-economic crisis in the country, are forced to make a living through crime; qualified criminals with a steady focus on committing crimes, who have experience in committing thefts and the appropriate professional tool.

The majority of criminal offenses are committed in groups, among which it is necessary to distinguish: random groups, which are united not by the purpose of committing offenses, but by friendly or friendly relations; groups that, before committing a crime, agree on their actions in advance and commit, as a rule, homogeneous crimes; an organized criminal group is a more dangerous type of grouping and association that has a high level of psychological development and is characterized by the highest level of social danger.

Key words: criminal proceedings, forensic methodology, investigation, investigative (search) actions, criminal offenses against property, investigator, person of the offender.

Зміст характеристики особи правопорушника визначається комплексом ознак, аналіз та використання яких сприяє проведенню ефективного розслідування. На думку М. В. Салтєвського характеристика особи злочинця повинна давати опис людини як соціально-біологічної системи, властивості й ознаки якої відображаються в матеріальному середовищі і використовуються для розслідування злочинів. До таких властивостей належать: фізичні, біологічні і соціальні» [1, с. 422]. Проаналізувавши думки науковців щодо ознак та властивостей особи злочинця, І. В. Пиріг і В. В. Самсонова зазначають, що для повної характеристики особи правопорушника необхідно мати наступні дані: фізико-біологічні властивості особи: вік, стать, ста-

туру, фізичні дані; соціально-демографічні: національність, сімейний стан, освіта); морально-психологічні: переконання, світогляд, звички, риси характеру, темперамент, емоції тощо; соціально-побутові: місце проживання, навчання, роботи, суспільні відносини; соціально-правові: злочинний досвід, наявність судимості, ставлення до вчиненого тощо [2, с. 35].

Ми цілком поділяємо наведені вище думки науковців та узагальнюючи їх маємо зазначити наступні складові відомостей про особу правопорушника: 1) біографічні дані: прізвище, ім'я, по-батькові; місце та дата народження; громадянство, місце проживання; сімейний стан, склад родини; 2) відомості про стан здоров'я: наяв-

ність хвороби; фізичні вади; групи інвалідності, якщо є; 3) психологічні особливості: характер, емоційні та вольові властивості, темперамент; 4) суспільно-виробнича характеристика: термін навчання або роботи у певному місці; ставлення до роботи, колег; наявність дисциплінарних стягнень або заохочень; 5) суспільно-політична характеристика: членство у політичних партіях, громадських, волонтерських організаціях; участь у виборчих кампаніях, воєнних діях; наявність почесних звань та нагород; 6) суспільно-побутова характеристика: взаємовідносини в родині; спосіб життя, коло знайомих; вживання алкоголю чи наркотиків; участь у громадській роботі за місцем проживання; відносини із сусідами; наявність адміністративних стягнень; 7) дані про матеріальний стан: загальний дохід і житлові умови сім'ї; 8) ставлення до вчиненого та поведінка у ході слідства; мотиви та мета вчиненого злочину; наявність стану сп'яніння при вчиненні кримінального правопорушення.

Потрібно зазначити, що характеристика особи злочинця, як елемент криміналістичної характеристики, розробляється на основі досягнень та аналогічних розробок інших наук, зокрема кримінології та юридичної психології. Наприклад, у кримінології характеристику особи злочинця розглядають за такими ознаками: «соціально-рольові (найближче оточення, побутові, сімейні, виробничі та загальноцивільні відносини); соціально-демографічні (стать, вік, освіта, соціальний стан, професія, сімейний стан, місце проживання, матеріальне забезпечення та житлово-побутові умови); морально-психологічні (світогляд, ціннісні орієнтації, інтелектуальні ознаки, рольові особливості, психічні аномалії, що не виключають осудність, рівень потреб); кримінально-правові (мотиви злочину, характер та спрямування посягань, одиночний чи груповий характер посягань, строк і вид покарання, стаття КК України)» [3, с. 132]. Однак, не зважаючи на розроблені іншими науками характеристики особи злочинця, зосередимо увагу на тих ознаках, що сприяють розслідуванню. Дані, що містяться у криміналістичній характеристиці щодо особи правопорушника використовуються комплексно для вирішення як окремих, так і загальних задач розслідування, зокрема для встановлення особи підозрюваного на початковому етапі. Розглянемо характеристику особи злочинця, який вчиняє злочини проти власності, спираючись на наведені вище розробки вчених.

Фізичні характеристики особи злочинця впливають на спосіб вчинення кримінального правопорушення та, відповідно, на утворення слідів, властивих тому чи іншому способу. Правопорушники, наділені значною фізичною силою можуть використовувати способи проникнення до приміщень, пов'язані з руйнуванням перешкод, в тому числі за допомогою зручій злам, що потребують застосування значних зусиль (кувалди, лом).

Вік особи впливає на складові способу вчинення злочину. При вчиненні крадіжки неповнолітніми частіше за все відсутні підготовка до вчинення злочину та приховування його слідів. В. А. Журавель звертає увагу на те, що спостерігається значне омолодження квартирних злодіїв, середній вік яких становить 25 років (лише кожний п'ятий з числа засуджених за крадіжку був старше 29 років). У той же час серед засуджених за крадіжки державного і колективного майна вдвічі більше питома вага осіб середнього віку (30-49 років) [4, с. 374]. Проведеним нами дослідженням встановлено, що у 91% майнові злочини вчинюють чоловіки, при цьому віком від 18 до 25 років (30%), від 25 до 40 років – 42%, від 40 до 55 – 28%. Жінки приймають участь у вчиненні крадіжок, в основному в групі, як спостерігачі на стадії підготовки до злочину; особи, які попереджають про наближення небезпеки; реалізатори викраденого майна. При вчиненні шахрайства відсоток правопорушень, що вчиняються жінками дещо більший (43%). Соціально-демографічні характеристики особи

правопорушника в меншій ступені впливають на механізм вчинення злочину. Визначальною характеристикою є рівень освіти. Результати узагальнення вироків судів та матеріалів кримінальних проваджень свідчать, що повну середню освіту мають 40%; професійно-технічну – 28%; незакінчену вищу – 8%; вищу – 22%, не мають середньої освіти – 2%. У більшості злочинців відсутні чіткі моральні устої вони не мають сім'ї чи знаходяться у тимчасових позашлюбних відносинах.

Морально-психологічним характеристикам особи злочинця приділяється достатньо уваги з боку не тільки криміналістів, а й вчених у галузі кримінології та юридичної психології. В юридичній психології розділяють особистісні характеристики злочинця за типами: насильницького, сексуально-насильницького, корисливо-насильницького, корисливого тощо [5, с. 96–103]. Потреби та погляди правопорушників, які вчиняють злочини проти власності виключно корисні та не пов'язані з загальноприйнятими соціальними та моральними цінностями. Відсутність соціальної адаптації посилюється такими чинниками як відсутність сім'ї, постійного місця роботи, спеціальності, а інколи і місця проживання. Крадіж, грабіжники характеризуються постійною антисуспільною направленістю поведінки: пияцтва, вживання наркотиків. Під час учинення крадіжок, грабєжів тарозбоїв перебували у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння 22% та 8% осіб відповідно. Як правило, вони також схильні до вчинення інших видів злочинів: хуліганства, у сфері обігу наркотиків. Риси характеру майнового злочинця: прагнення до незаконного збагачення, жадібність, егоїзм, нечесність та інші формуються під впливом загальної корисної направленості його діяльності.

Соціально-правові характеристики особи злочинця представляють найбільшу зацікавленість для розслідування, оскільки пов'язані не тільки з такими елементами криміналістичної характеристики, як спосіб вчинення та предмет злочинного посягання, а й визначають тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій, зокрема допиту. Серед зазначених характеристик основними є досвід злочинної діяльності та професійні навички. За такими критеріями В. А. Журавель поділяє злочинців, які вчинюють крадіжки на дві групи: «а) професійні злодії, для яких крадіжки є основним джерелом існування. Як правило, такі особи раніше були судимі за аналогічні злочини і в цьому значенні злочинна діяльність – одна з найбільш сталих і «рецидивонебезпечних». Вони ж очолюють злочинні формування і мають певну спеціалізацію; б) особи, які вчинили крадіжку через якісь конкретні обставини, що склалися (залишені без догляду особисті речі громадян або без належної охорони матеріальні цінності, незамкнені двері квартири чи автомашини тощо). Ці особи викрадають предмети, що перебувають на виду (в основному невеликої кількості), і намагаються швидко залишити місце крадіжки» [6, с. 233]. Такої ж класифікації дотримуються й автори підручника з криміналістики національної академії внутрішніх справ [7]. Дещо розширює наведену класифікацію М. В. Салтєвський, виділяючи три групи: «а) примітивні неорганізовані злочинці, що вчиняють крадіжки без використання технічних засобів, поодинці, за наміром, що раптово виник. Побачив річ – узяв; відчинені двері в салоні – забрав речі; відкритий гараж – викрав інструменти тощо; б) кваліфіковані злодії – це особи зі стійкою антисуспільною установкою, мають навички крадіжок певних предметів, речей, грошей, коштовностей. Вони знають куди хазяїн ховає такі об'єкти. Це, як правило, раніше засуджені за аналогічні злочини. Нерідко вони об'єднані в групу, керовану авторитетом; в) професійні злодії, що вчиняють крадіжки внаслідок постійної антисуспільної установки. Вони мають злочинні навички, раніше майже всі засуджені. Обов'язково об'єднані в злочинні групи, збройні, мобільні» [1, с. 477].

Вважаємо, що зазначену класифікацію по окремих видах кримінальних правопорушень проти власності, зокрема по крадіжках і шахрайству, можна доповнити категорією осіб, які у зв'язку з важким матеріальним становищем, породженим соціально-економічною кризою в країні, змушені заробляти собі на життя злочинним шляхом. Така категорія людей, як правило, раніше не засуджені, іноді вперше вчиняють правопорушення, не мають стійкої антисуспільної спрямованості. Але, як правило, після вчинення правопорушень вони не можуть зупинитись і продовжують злочинну діяльність, перетворюючись у професіональних злочинців. Досвід злочинної діяльності у таких осіб відсутній, але в залежності від ступеня освіти та особистих якостей вони можуть обирати досить витончені способи вчинення правопорушень. Це повною мірою стосується шахрайства, що вчиняється за допомогою інтернет-зв'язку в сфері купівлі-продажу через мережу інтернет, інтернет-банкінгу, шахрайства у сфері нерухомості, з фінансовими ресурсами тощо.

Окремі науковці деталізують групу професійних злочинців в залежності від спеціалізації, що пов'язано з предметом злочинного посягання. Так, О. О. Алексєєв наводить таку класифікацію крадіжок: за допомогою розрізання сумок, одягу спеціальними технічними пристроями – «технарі»; з гаманців та сумок за допомогою спеціально виготовлених гачків – «рибалки»; маскуванню рук різними предметами – букетами квітів, плащами, сумками – «ширмачі»; за допомогою пінцетів, особливо з важкодоступних місць – «хірурги»; без використання технічних засобів групою осіб при скупченні народу – «щипачі»; за допомогою вибивання предметів точними швидкими рухами – «трясуни»; з жіночих сумок – «сумочники»; з господарських сумок – «верхушечники»; з проникненням до приміщення, використовуючи підбираючи ключі або відмичками – «техніки»; шляхом злому засувних пристроїв, дверей – «шніфери» і «слюсарі»; шляхом видалення вікна – «склярі» [8, с. 480]. Наведену класифікацію доповнює Є. І. Макаренко: залежно від наявності схильності або зневага до попередньої розвідки (підготовки до крадіжки) злочинці поділяються на «тихоходів» і «скокарів»; «фортачі» – проникають у житло через відкриті вікна та квартирки; «тихушники» і «наймачі квартири» вчиняють крадіжки, проникаючи у житло через залишені на якийсь час відкритими двері або з дозволу жертви, довір'ям якої зловживають; за специфікою безпосереднього предмету посягання, тобто характером майна, що викрадається: «фінажкін» – налаштований тільки на крадіжку грошових коштів; «ювелір» – віддає перевагу виробам з дорогоцінних металів; «маклі» – привертають переважно витвори мистецтва; «хламідник» – краде звичайно предмети верхнього одягу, а «кушнір» – виключно хутрянні вироби; «сиросда» – привертають переважно продукти харчування; «кардун» – краде все, що попадається рід руку; за наявністю або відсутністю професійного досвіду: початківці (для них характерні відповідні зневажливі клички типу «вшиварь», «гнус», «камса», «міль», «малютко»), досвідчені та визнані у злочинському середовищі: «діловий», «чистодел»; висококваліфіковані, які мають відповідне загальне визнання й авторитет злочинця-наставника серед інших, з думкою якого прийнято вважатися: «авторитет», «законник», «кит», «князь», «майстер», а обрана ними географія злочинського промислу дозволяє розрізняти в цій масті місцевих злочинців – «домушників» і злочинців-гастролерів – «літунів», «залітних», які вважають за краще крадіжці за місцем постійного проживання поїздки з цією метою до інших міст країни та навіть за кордон [9, с. 23–24]. На наш погляд, така класифікація відноситься не тільки до квартирних крадігів.

Кваліфікація правопорушників корелюється з особою потерпілого: професійні злочинці, як правило, обирають заможних осіб, незважаючи на можливі складнощі

з проникненням до майна, і, навпаки, непрофесійні крадігів обирають менш охоронювані, незважаючи на наявність чи відсутність в них матеріальних цінностей. Більшість з досліджуваних нами кримінальних правопорушень проти власності вчиняються у групі, зокрема крадіжки (близько 43%), грабежі та розбої (63%), шахрайства (36%). Тому розглянемо характеристики осіб, що вчиняють групові правопорушення проти власності. Ст. 28 КК України визначено чотири види кримінальних правопорушень, що вчиняються різними видами ОЗУ: «1. Кримінальне правопорушення визнається таким, що вчинене групою осіб, якщо в ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців без попередньої змови між собою. 2. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим за попередньою змовою групою осіб, якщо його спільно вчинили декілька осіб (2 або більше), які заздалегідь, тобто до початку злочину, домовились про спільне його вчинення. 3. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим організованою групою, якщо в його готуванні або вчиненні брали участь декілька осіб (3 і більше), які попередньо зорганізувались у стійке об'єднання для вчинення цього та іншого (інших) кримінальних правопорушень, об'єднаних єдиним планом з розподілом учасників групи, спрямованих на досягнення цього плану, відомого всім учасникам групи. 4. Кримінальне правопорушення визнається вчиненим злочинною організацією, якщо він скоєний стійким ієрархічним об'єднанням декількох осіб (5 і більше), члени якого або структурні частини якого за попередньою змовою зорганізувались для спільної діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів учасниками цієї організації, або керівництва чи координації кримінально протиправної діяльності інших осіб, або забезпечення функціонування як самої злочинної організації, так і інших ОЗГ».

Дослідженню кримінальних правопорушень, учинених ОЗУ присвячено праці значної кількості науковців: Ю. П. Аленіна, Л. І. Аркуші, В. П. Бахіна, В. П. Корж, І. П. Козаченка, М. В. Корнієнка, В. С. Кузьмічова, І. В. Сервецького, О. П. Снігерьова, В. І. Шакуна, Б. В. Щура та ін. Розглянемо види протиправних угруповань, що вчиняють кримінальні правопорушення проти власності. *Перший вид* угруповань – випадкові. Початково їх об'єднує не мета вчинення правопорушень, а дружні або приятельські стосунки. Такі групи властиві неповнолітнім, об'єднаних спільними сусідськими відносинами або навчанням в одній школі, гімназії, коледжі, закладі вищої освіти. Тільки з часом група набуває антисоціального характеру та схиляється до вчинення правопорушень, можливо під впливом одного з її учасників. Дії членів групи під час вчинення правопорушення рівнозначні, хоча їх активність може бути різною. Незначна ступінь згуртованості та відсутність лідера і чіткої психологічної й функціональної структури не дозволяють віднести їх до професійних об'єднань. На допитах члени групи вину свою не заперечують і дають, як правило, правдиві показання як про ступінь своєї участі, так і про діяльність групи в цілому. При розслідуванні кримінальних правопорушень проти власності, такі групи складаються з осіб 18–25 років та займають близько 35% з правопорушень, вчинених у групі. *Другий вид* – це групи, що перед вчиненням правопорушення попередньо домовляються про свої дії та вчиняють, як правило, однорідні злочини. На відміну від попередньої, група такого типу має інший психологічний характер – в ній ще не склалися функціональна й психологічна структури, але вже присутні окремі її елементи. Вона більш організована, однак чіткого лідера ще не має, але виділяються окремі особи, які в певний момент беруть відповідальність на себе, присутній розподіл ролей при вчиненні правопорушень. Майже сформовано склад групи, хоча вона відкрита для прийому інших, доходи від протиправної діяльності розподіляються порівну. При

цьому відсутні чіткі плани спільної діяльності, але при успішній протиправній діяльності, група її продовжує, набуваючи при цьому досвід. Серед злочинних груп, що вчиняють кримінальні правопорушення проти власності вказані групи складають близько 42%. *Третій вид* – організована злочинна група є більш небезпечним різновидом угруповань і об'єднань, що має високий рівень психологічного розвитку та характеризується найбільшим рівнем суспільної небезпеки. К. О. Чаплинський характеризує організовану злочинну групу, виділяючи наступні ознаки: чітка ієрархія та наявність лідера; чіткий розподіл ролей і закріплення функцій у групі; планований характер злочинної діяльності; мобільність, озброєність і висока технічна оснащеність групи; стійкість, згуртованість і постійність складу групи; дисципліна, наявність в групі системи норм і правил поведінки; діловий характер стосунків між членами групи; єдина матеріальна база; спеціальні методи формування групи; наявність злочинного досвіду у членів групи; тривалість та конспіративний характер діяльності, направленість на отримання значних прибутків; наявність корумпованих зв'язків. Узагальнюючи, автор надає визначення організованої злочинної групи, як стійкого «об'єднання осіб (трьох і більше), які попередньо зорганізувалися для спільної злочинної діяльності, об'єднаних єдиним планом з розподілом функцій учасників групи, діяльність яких свідомо спрямовується лідером за підтримки інших членів групи на постійне вчинення злочинів, з метою вилучення максимальних злочинних прибутків [10, с. 28–29]. Членами означеного виду груп є, як правило, раніше засуджені особи або ті, що мають досвід вчинення кримінальних правопорушень. З усіх протиправних груп, що вчиняють кримінальні правопорушення проти власності, вони складають 23%. *Четвертий вид* ОЗУ, а саме злочинна організація являють собою організовані групи з більш високим ступенем організованості й згуртованості, що вчиняють тяжкі та особливо тяжкі злочини з використанням складних технологій, високим ступенем інформаційного та технічного забезпечення, кримінального професіоналізму та корумпованих зв'язків і можуть існувати тривалий час. Вони характеризуються більш складною, ніж в організованих групах структурою: складаються з окремих блоків, що очолюються лідерами; рядові члени не знають усіх учасників організації та спілкуються тільки з членами свого блоку. Це досить складне утворення, структурними частинами якого є організовані злочинні групи [10, с. 43]. Зважаючи на те, що вказані організації мають високий рівень конспірації, а вчинювані ними злочини в значній мірі є латентними, ми лише

можемо розмірковувати про існування та діяльність злочинних об'єднань, що вчиняють кримінальні правопорушення проти власності.

Таким чином, характеристика особи правопорушника є важливим елементом криміналістичної характеристики кримінальних правопорушень проти власності. Складовими відомостей про особу правопорушника виступають наступні елементи: біографічні дані: прізвище, ім'я, по-батькові; місце та дата народження; громадянство, місце проживання; сімейний стан, склад родини; відомості про стан здоров'я: наявність хвороби, фізичні вади, групи інвалідності; психологічні особливості: характер, емоційні та вольові властивості, темперамент; суспільно-виробнича характеристика: термін навчання або роботи у певному місці; ставлення до роботи, колег; наявність дисциплінарних стягнень або заохочень; суспільно-політична характеристика: членство у політичних партіях, громадських, волонтерських організаціях; участь у виборчих кампаніях, воєнних діях; наявність почесних звань та нагород; суспільно-побутова характеристика: взаємовідносини в родині, спосіб життя, коло знайомих, вживання алкоголю чи наркотиків, участь у громадській роботі за місцем проживання, відносини із сусідами, наявність адміністративних стягнень; дані про матеріальний стан: загальний дохід і житлові умови сім'ї; ставлення до вчиненого та поведінка у ході слідства, мотиви та мета вчиненого злочину, наявність стану сп'яніння при вчиненні кримінального правопорушення. Найбільш важливими даними у характеристиці правопорушника є ступень володіння професійними навичками. За даним критерієм всіх злочинців, які вчиняють майнові правопорушення можна поділити на: непрофесійних правопорушників, які викрадають майно, що не охороняється; осіб, які у зв'язку з важким матеріальним становищем, породженим соціально-економічною кризою в країні, змушені заробляти собі на життя злочинним шляхом; кваліфіковані злочинці зі стійкою направленістю на вчинення правопорушення, які мають досвід вчинення крадіжок та відповідний професійний інструмент. Більшість кримінальних правопорушень вчиняється у групах, серед яких потрібно виділити: випадкові угруповання, яких об'єднує не мета вчинення правопорушень, а дружні або приятельські стосунки; групи, що перед вчиненням правопорушення попередньо домовляються про свої дії та вчиняють, як правило, однорідні злочини; ОЗГ є більш небезпечним різновидом угруповань і об'єднань, що має високий рівень психологічного розвитку та характеризується найбільшим рівнем суспільної небезпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді) : підручник Київ : Кондор, 2005. 588 с.
2. Пиріг І.В., Самсонова В.В. Методика розслідування крадіжок, вчинених на території садівницьких товариств і дачних кооперативів: монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 152 с.
3. Кримінологія : навч.-метод. посіб. / О. М. Джуца, Є. М. Моїсєєв, В. В. Василевич та ін. ; за заг. ред. О. М. Джуци. Київ : Атіка, 2003. 400 с.
4. Настільна книга слідчого: наук.–практ. видання для слідчих і дізнавачів / [М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова та ін.]. 2–ге вид. перероб. і доп. Київ : Вид. Дім «Ін Юре», 2007. 728 с.
5. Коновалова В. О., Шепітько В. Ю. Юридична психологія: Акад. курс: Підручник. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. 240 с.
6. Керівництво з розслідування злочинів : науково-практичний посібник. [В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.]; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : «Одісей», 2010. 960 с.
7. Криміналістика : мультимедійний підручник. URL: <https://arm.naiua.kiev.ua/books/kriminalist/index.html> (дата звернення 10.06.2024).
8. Криміналістика: підручник [В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А.В. Іщенко, О.О. Алексєєв та ін.]. Київ : «Центр учбової літератури», 2015. 544 с.
9. Макаренко Є. І. Крадіжки з квартир: мистецтво розслідування: Монографія. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2009. 150 с.
10. Чаплинський К. О. Тактичне забезпечення розслідування діяльності злочинних угруповань: монограф. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Ліра ЛТД, 2010. 304 с.